

**Сумський державний університет
Навчально-науковий Медичний університет
Кафедра фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини**

Войтенко Валентина

**КЛІНІЧНА ПРАКТИКА
З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ДІЯЛЬНОСТІ
ДИХАЛЬНОЇ ТА СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМ**

методичні рекомендації

Передмова

Проходження клінічної практики з фізичної терапії, ерготерапії при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем передбачено в межах 300 год (6 тижнів) суміщених з навчанням у студентів третього курсу кафедри фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини. Передусім, дана клінічна практика спрямована на формування практичних навичок з реалізації реабілітаційних втручань у хворих при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем в лікувально-профілактичних закладах (лікарнях, госпіталях, поліклініках, диспансерах, санаторіях, реабілітаційних центрах).

Це одна з перших клінічних практик майбутнього фахівця фізичної терапії в результаті проходження якої студенти навчаються застосовувати на практиці теоретичні знання про епідеміологію нозологічних форм захворювань серцево-судинної та дихальної систем, а також знання основних механізмів розвитку кардіореспіраторної патології, їх клінічні форми та ознаки.

Студенти вивчають особливості організації роботи фахівців з фізичної терапії в реабілітаційних відділеннях, центрах, профільних лікувально-профілактичних установах; механізми лікувально-відновлювального ефекту фізичних вправ, природних фізичних чинників та засобів фізичної терапії, ерготерапії; використання засобів фізичної терапії у хворих при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем; показання та протипоказання до призначення окремих засобів фізичної терапії при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем; принципи побудови програм реабілітаційних втручань та критерії їх ефективності.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Обсяг клінічної практики з фізичної терапії, ерготерапії при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем становить 300 годин та триває 6 тижнів суміщених з навчанням.

1.1. Завдання клінічної практики, обов'язки та права практикантів

Клінічна практика студентів напрямку підготовки «Фізична терапія» є інтегральним складником усієї програми підготовки бакалаврів і проводиться з такою метою:

- перевірити та закріпити теоретичні знання та практичні навички, одержані під час вивчення основної теоретичної та фахової дисципліни «Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушеннях діяльності серцево-судинної та дихальної систем»;
- поглибити і вдосконалити знання й навички під час роботи в лікувально-профілактичних закладах та реабілітаційних центрах;
- ознайомитися з умовами роботи фахівця з фізичної терапії/ерготерапії у закладах різного підпорядкування, з організацією лікувальної і реабілітаційної роботи, з основами етики і медичної деонтології.

Основні завдання практики:

1. Ознайомити студентів з видами, умовами та обставинами професійної діяльності в конкретних медичних і реабілітаційних закладах.
2. Розвинути та вдосконалити сукупність професійних умінь і навичок фахівця з фізичної терапії, ерготерапії.
3. Сформувати, розвинути й закріпити комплекс морально-психологічних якостей як невід'ємної частини професійної підготовки.
4. Сприяти вибору сфери майбутньої професійної діяльності.

Обов'язки студентів-практикантів:

- ~ відповідати за належну особисту підготовку до практичних дій з урахуванням конкретного діагнозу пацієнта чи конкретної ситуації;
- ~ виконувати вимоги клінічного керівника/методиста, підпорядковуватися правилам внутрішнього розпорядку лікувальних і реабілітаційних закладів, дотримуватися професійної етики, конфіденційності, субординації, поведінки та відповідної форми одягу;
- ~ виконувати розпорядження медичного персоналу лікарні, пов'язані з порядком проходження практики;
 - ~ вчасно й на належному рівні готувати необхідну документацію та подавати її на перевірку й затвердження клінічному керівнику/методисту чи керівникові від кафедри.

Права студентів-практикантів:

- ~ у межах своєї компетенції самостійно планувати свою діяльність (узгодивши її з клінічним керівником або клінічним методистом);
- ~ проявляти ініціативу і творчість в організації і проведенні реабілітаційних заходів;
- ~ отримувати консультації в клінічного керівника (клінічного методиста) від бази її проведення, лікаря-куратора, керівника практики від кафедри;

Для ефективного проходження практики студенти повинні знати:

- ~ особливості будови і функцій дихальної та серцево-судинної систем;
- ~ основні патологічні стани й порушення діяльності дихальної та серцево-судинної систем;
- ~ методику проведення респіраторних та кардіологічних обстежень;
- ~ протипоказання до застосування методів фізичної терапії і розуміти причини виникнення несприятливих реакцій при проведенні фізичної терапії;

Студенти повинні вміти:

- ~ оцінити стан хворого, поставити довгострокові та короткотермінові цілі;
- ~ скласти план проведення і безпосередньо провести реабілітаційні втручання з

- хворими при порушенні діяльності дихальної та серцево-судинної систем;
- ~ раціонально поєднувати у програмах реабілітації засоби фізичної терапії з комплексом інших методів реабілітаційного втручання;
- ~ дозувати фізичні навантаження на підставі вимірювання функціональних показників;
- ~ дотримуватися принципів медичної етики та деонтології у роботі з хворими;
- ~ проводити облік ефективності комплексного використання засобів та методів фізичної терапії та ерготерапії за етапами відновлювального лікування за допомогою сучасних методів контролю й оцінки;
- ~ оцінити ефективність використання фізичної терапії та ерготерапії та проаналізувати отримані результати.

1.2. Навчальні завдання та оцінювання клінічної практики

Особистою документацією студента є щоденник клінічної практики, до якого в хронологічній послідовності він вносить дані про самостійно проведenu роботу або ту, в якій брав участь.

Диференційований залік складають студенти в останній день практики керівнику від кафедри. Складаючи залік, студент зобов'язаний, окрім щоденника клінічної практики, подати звіт про проходження клінічної практики (презентація, усна доповідь).

Критерієм якості проходження практики є засвоєння практичних навичок, умінь, знань, передбачених програмою клінічної практики.

Оцінювання практики. На початку практики студентів ознайомлюють з вимогами до проходження практики та критеріями її оцінювання. Після проходження практики керівник від кафедри проводить оцінювання діяльності практиканта. До загального списку документації студента-практиканта клінічний керівник або клінічний методист додає характеристику.

Таблиця 1

Критерії оцінювання клінічної практики

Критерій	Навчальні завдання
Проведення обстеження	• обирати необхідні і доцільні методи обстеження; • планувати виконання обстеження (послідовність, чіткість); • правильно, зрозуміло пояснювати пацієнтові його дії упродовж обстеження (чіткість вказівок); • правильно інтерпретувати показники на приладах; • правильно виконувати обстеження.
Оцінювання результатів обстеження	• правильно інтерпретувати досліджені показники; • розуміти залежність змін обстежуваного показника від особливостей функціонування органу, системи чи організму та проведеного втручання; • аналізувати усі розрахункові показники та порівнювати дані обстеження з нормативними значеннями.

Створення програми	• визначати основні реабілітаційні проблеми пацієнта; • визначати основні завдання фізичної терапії; • обирати відповідні та необхідні засоби фізичної терапії; • планувати послідовність застосування засобів фізичної терапії
Виконання програми фізичної терапії	корегувати програму фізичної терапії залежно від динаміки стану пацієнта; проводити оперативний контроль за станом пацієнта та бути гнучким у застосуванні засобів фізичної терапії; • правильно виконувати пасивні засоби фізичної терапії; застосовувати засоби фізичної терапії у належній або доречній послідовності, обирати правильні вихідні положення, страхування, допомогу пацієнтові тощо
Ведення документації	• мати у наявності щоденник клінічної практики; • вести записи грамотно, у повному обсязі та об'єктивно; • записи у щоденнику проводити оперативно та вчасно їх пред'являти за вимогою керівника практики;
Професійне зростання	• працювати з додатковою науковою методичною літературою; • поліпшити уміння застосовувати засоби фізичної терапії у другій половині практики порівняно з першою; • самостійно проводити всі етапи реабілітаційного втручання (без вказівок, пояснень та підказок керівника практики); • виявляти ініціативу щодо вивчення роботи відділення, у якому відбувається клінічна практика, особливостей лікувально-реабілітаційного процесу пацієнтів тощо.

РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ДІЯЛЬНОСТІ ДИХАЛЬНОЇ ТА СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМ

Робота студента на клінічній практиці з фізичної терапії, ерготерапії при порушеннях діяльності дихальної та серцево-судинної систем відбувається за певним алгоритмом та передбачає розв'язання низки завдань.

2.1. Підготовка до клінічної практики

Перший етап – «Підготовка до клінічної практики» - передбачає для студента оволодіння достатнім рівнем теоретичних знань та практичних навичок, які він застосовуватиме та вдосконалюватиме впродовж практики.

Розуміння етіопатогенезу та особливостей перебігу основних кардіореспіраторних захворювань є необхідним для початку роботи з пацієнтом.

Захворювання дихальної системи, які найчастіше трапляються в клінічній практиці з фізичної терапії, ерготерапії при порушеннях діяльності дихальної системи:

1. Бронхіт.
2. Пневмонія.
3. Бронхіальна астма.
5. Хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ).
6. Муковісцидоз.
7. Бронхоектатична хвороба.
8. Плеврит.
11. Туберкульоз легень.
12. Коронавірусна пневмонія.
13. Постковідний синдром.

Захворювання серцево-судинної системи, які найчастіше трапляються в клінічній практиці з фізичної терапії, ерготерапії при порушеннях діяльності серцево-судинної системи:

1. Гіпертонічна хвороба

2. Атеросклероз
3. Інфаркт міокарда
4. Ішемічна хвороба серця (ІХС)
5. Хронічна серцева недостатність (ХСН)
6. Посткковідний синдром

Упродовж клінічної практики студент веде передбачену для звітності документацію, яка допомагає йому ефективно працювати в клініці, дає змогу керівникові повною мірою оцінити рівень підготовки й роботи студента. Перелік документації, яку студент готує до початку клінічної практики і працює з нею впродовж практики, подано в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік документів, необхідних упродовж клінічної практики

№	Назва документа	Мета	Період оформлення
1	Щоденник клінічної практики (додаток 1)	планувати виконання завдань клінічної практики та щоденно звітувати про виконану роботу	наявність у перший день клінічної практики
	Індивідуальна програма фізичної терапії (конспект занять з кінезіотерапії (2), конспект занять з масажу (2))	визначити реабілітаційні проблеми конкретного пацієнта, формулювати основні завдання фізичної терапії та добирати реабілітаційні засоби	протягом клінічної практики
	план реабілітаційних втручань	Конкретизація запланованих заходів на кожний сеанс фізичної терапії	протягом клінічної практики
3	Звіт про проходження практики (додаток 3)	підсумувати весь період проходження клінічної практики	останній день клінічної практики

Реабілітаційне обстеження

Практична робота з пацієнтом під час клінічної практики починається з

проведення реабілітаційного обстеження:

- збір паспортних даних;
- анамнез (життя та захворювання);
- огляд;
- пальпація (зокрема, визначення вимірювання частоти серцевих скорочень (ЧСС) та частоти дихання (ЧД));
- тонометрія;
- пульсоксиметрія (сатурація);
- функціональні проби і тести.

2.1. Розроблення та реалізація програми фізичної терапії

Розроблення індивідуальної програми фізичної терапії базується на даних обстеження. Отже, результати проведеного обстеження аналізують студенти, визначають реабілітаційний діагноз та ставлять реабілітаційні завдання, обирають реабілітаційні засоби та методики, якими можна розв'язати поставлені завдання. Після вибору засобів та методик реабілітації планують послідовність та варіанти реабілітаційних втручань.

Головні засоби фізичної терапії при порушенні дихальної системи:

- лікувальні положення (дренажні та для поліпшення вентиляції);
- фізичні вправи (дихальні вправи, загальнорозвиваючі вправи);
- масаж;
- фізіотерапевтичні процедури.

Реалізація індивідуальної програми фізичної терапії відбувається після узгодження з керівником практики.

Перед кожним заняттям та після нього для оцінювання актуального стану пацієнта, аналізу ефективності втручань, виявлення динаміки зміни стану пацієнта та корекції програми фізичної терапії студент виконує такі дослідження:

- 1) вимірювання ЧСС, ЧД, АТ;
- 2) спірометрія, оксиметрія;
- 3) пальпація.
- 4) аускультация.

Протипоказання до початку заняття:

- АТ та ЧСС вищі від максимально допустимих для цього пацієнта;
- нудота, блювота, погане самопочуття;
- гострий біль (будь-якої локалізації);
- виражена аритмія.

Заняття слід завершити²⁰ або провести корекцію втручань за наявності таких ознак:

- нападоподібний кашель;
- гіпервентиляція;
- відчуття болю в ділянці грудної клітки;
- поява сухих свистячих хрипів;
- посилення задишки та ЧД невідповідне до фізичного навантаження, що застосовується;
- збільшення АТ та ЧСС понад допустиму норму;
- стійке зниження показників оксигенації нижче ніж 90%;
- запаморочення, потемніння в очах, відчуття погіршення стану в пацієнта;
- поява нудоти;
- різка зміна настрою пацієнта (погіршення, відмова від цієї вправи).

Якщо реабілітаційні втручання, які застосовують, є неефективними або заплановані втручання неможливо застосувати в наявних умовах, то слід провести оперативну корекцію програми фізичної терапії.

ДОДАТОК 1

ЩОДЕННИК КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Титульна сторінка щоденника клінічної практики
(зразок заповнення)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Навчально-науковий Медичний інститут

Кафедра фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини

ЩОДЕННИК

клінічної практики з фізичної терапії, ерготерапії при захворюваннях дихальної та серцево-судинної систем

Галузі знань - 22 Охорона здоров'я

Спеціальності - 227 Фізична терапія, ерготерапія

П.І.Б. Гайворонська Надія Миколаївна

Термін проходження практики з 27.03 до 07.05 2023 р.

База проходження практики КНП СОР «Сумська обласна клінічна лікарня»

Клінічний керівник/методист
лікувально-профілактичної установи Олійниченко Н. Є.

Керівник практики від кафедри ФТЕСМ Войтенко В. Л.

ДОДАТОК 2
(ЗРАЗОК ЗАПОВНЕННЯ)

ХАРАКТЕРИСТИКА

на студентку 3 курсу групи ФР 901
кафедри фізичної терапії, ерготерапії та спортивної медицини
напряму підготовки 227 – «Фізична терапія, ерготерапія»
денної форми навчання
Сумського державного університету
Янкову Ірину Анатоліївну

Студентка Янкова Ірина Анатоліївна проходила клінічну практику на базі КНП «Лебединська центральна районна лікарня імені лікаря К. О. Зільберника» з 29 листопада по 21 грудня 2021 року (23 грудня по 16 січня 2022 року).

За час проходження практики студентка Янкова Ірина Анатоліївна проявила себе з позитивної сторони і показала високий рівень теоретичних та практичних знань з медико-біологічних дисциплін, кінезіотерапії, лікувального масажу. Намагалась опановувати нові знання, щоб бути ще більш корисним під час практики.

Під час проходження практики студентка Янкова Ірина Анатоліївна брала активну участь у реабілітації хворих з різними патологіями дихальної та серцево-судинної систем, застосовуючи всі засоби і методи фізичної реабілітації, а саме кінезіотерапія, лікувальний масаж, які були спрямовані на прискорення відновлення функцій органів та систем людини, зменшення проявів патологічного процесу і повернення до працездатності.

Студентка Янкова Ірина Анатоліївна під час проходження практики проявляла сумлінність, відповідальність і чуйність до пацієнтів. При роботі з пацієнтами вела себе тактовно. Поставлені завдання виконує своєчасно та якісно.

За результатами клінічної практики вважаємо, що студентка показала високий рівень знань та вмінь за відповідним напрямком.

Головний лікар

Шепіль В. М.